

336/1

KISWAHILI

Karatasi ya kwanza

Saa mbili

SHAPTA JOINT ASSESSMENT BOARD 2024

**Uganda Certificate of Education
Karatasi Ya Kwanza**

KISWAHILI

Insha na Ufupisho

Saa mbili

MAAGIZO KWA WATAHINIWA:

- Karatasi hii ina sehemu mbili: A na B
- Jibu maswali mawili kwa ujumla.
- Katika sehemu A, kuna maswali mawili. Chagua swali moja.
- Sehemu B ni ya lazima.
- Majibu yote yaandikwe kwenye karatasi uliyopewa.
- Swali la ziada halitasahihishwa.

SEHEMU A
UTUNZI WA INSHA

Ama

1. Kuanzia mwaka huu wa 2024, Jumuiya ya Afrika Mashariki inapanga kutumia Kiswahili kama lugha rasmi ya mawasiliano.

Eleza jinsi wananchi wa Uganda watafaidika na mpango huo.

Au

2. Katika shule yako inayopatikana katika wilaya ya Mpigi, wanafunzi wanapanga kugoma kwasababu ya kunyimwa haki zao shuleni. Wewe mwenyewe haujafurahishwa na mambo mengi shuleni kwenu.

Mjulishe au mweleze baba yako anayefanya kazi nchini Kenya kuhusu yale wanafunzi wanapanga kufanya na shida zako zingine shuleni.

SEHEMU B

UFUPISHO

3. Kwa mujibu wa taarifa, usafiri wa zamani unatofautina vipi na ule wa siku hizi?(maneno 70-80)

Usafiri ni upelekezi wa watu na bidhaa au mizigo kutoka mahali pamoja hadi mahali pengine. Tuseme kutoka kituo A na kuenda kituo B.

Katika ulimwengu wa leo, watu na bidhaa husafirishwa barabarani kwa mabasi au motokaa za kila aina au kwa kutumia magari moshi yanayopita juu ya reli, au meli zinazopita majini, kadhalika, usafiri unaweza kufanyiwa hewani.

Hivyo hali haikuwa hivyo zamani. Usafiri uliojulikana sana kale ni usafiri wa miguu. Watu waliposafiri kutoka eneo moja hadi jingine walilazimika kufanya hivyo kwa miguu. Kadhalika, watu waliposafirisha mizigo mizito kutoka eneo moja hadi nyingine, iliwabidi kubeba mizigi hiyo wao wenyewe. Mpaka leo usafiri huu upo.

Wanyama vilevile walitumiwa kama njia moja ya usafirishaji. Huku Afrika ya Mashariki kulitumika wanyama wengine kama vile punda. Punda ni mnyama anyependwa sana kwasababu anaweza kuenda mwendo mrefu pasipo kunywa maji. Mpaka leo, mnyama huyo hutumika na jamii nyingi kwa usafirishaji.

Mnyama mwengine aliyetumiwa sana na mpaka leo anaendelea kutumika ni ngamia. Ngamia anafaa sana katika usafiri wa jangwani. Kwato za ngamia huweza kusafiri kwa urahisi jangwani ama popote penye mchanga mwingi kwasababu kwato zake hazizami kwenye mchanga. Isitoshe ngamia wanaweza kwenda mwendo mrefu bila maji au chakula huku wakitegemea mafuta yaliyohifadhiwa kwenye nundu zao.

Katika ulimwengu wa kisasa, binadamu amepiga hatua kubwa sana katika masuala ya usafiri. Baadhi ya maendeleo hayo ni ya kustaajabisha. Kwa mfano, binadamu anaweza kusafiri kwa kutumia vyombo vya angani kwenda kwenye anga za mbali. Katika karne iliyopita binadamu amefika mwezini kwa kutumia vyombo hivyo. Kuna tetesi kwamba sasa anajaribu kuzizuru sayari zilizoko mbali na ardhi.

Ama kwa hakika, usafiri bora ni kipimo mojawapo cha maendeleo ya nchi yoyote katika ulimwengu wa sasa. Bila njia ya kisasa za usafiri, baadhi ya mambo yanayofanyika katika nchi zetu hayangefanyika.

MWISHO